

دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی

مجازاتهای جایگزین در اسناد بین المللی و نظامهای حقوقی
و تجربه کشورها
(جلد دوم)

تألیف:

دکتر محمد علی طالبی

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت معلم سبزوار

ویراستار: پروین کریمی

۱۳۸۴

طالبی، محمد علی، ۱۳۳۲ -

مجازات‌های جایگزین: بایدها و نبایدها / تألیف محمد علی طالبی؛ ویراستار پروین کریمی -
تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۸۴ -
ج. ۲: جدول:

ISBN 964-8863-03-2 (دوره)

ISBN 964-6518-76-1 (ج. ۱): ۴۰۰۰ ریال

ISBN 964-6518-73-7 (ج. ۲): ۳۹۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

عنوان جلد دوم "مجازات‌های جایگزین در اسناد بین‌المللی و نظام‌های حقوقی و تجربه کشورها".
کتابنامه.

۱. زندان - - مجازات‌های جایگزین. ۲. مجازات. ۳. قانون کیفری. ۴. جرم‌شناسی. الف.
دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی. ب. عنوان. ج. عنوان: مجازات‌های جایگزین در اسناد
بین‌المللی و نظام‌های ...

۳/۲ ط ۹۳۷۶/۵ HV

۳۶۴

۱/۶۸

۱۹۷۰۱ - ۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

نام کتاب: مجازات‌های جایگزین در اسناد بین‌المللی و نظام‌های حقوقی و
تجربه کشورها (جلد دوم)

تألیف: دکتر محمد علی طالبی (عضو هیات علمی دانشگاه تربیت معلم سبزوار)

ویراستار: پروین کریمی

صفحه آرایی و حروفچینی: خدمات کامپیوتری تایپ پویا

ناظر چاپ: امیر محمد کبودهن

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۳۹۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: اول

چاپ: عترت چاپ

سال انتشار: ۱۳۸۴

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نشانی: اوین - بلوار دانشجو - خیابان کردکوار - دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

ISBN: 964-6518-73-7

شابک: ۷-۷۳-۶۵۱۸-۹۶۴

همه ی حقوق برای ناشر محفوظ است

ای نام تو بهترین سرآغاز

اصلاح و بهبود کمی و کیفی فرآیند نشر و چاپ کتاب در دانشگاهها، مانند مرفعالیت بنیادی دیگر در کشورما، همواره با دشواریهای جدی همراه است و نیازمند هماهنگی و سازگاری لازم میان ساختارهای فرهنگی، علمی، اجرایی، اقتصادی و اجتماعی موجود می باشد به رغم تمام دشواریها و باتوجه به اهداف و رسالت دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، مبنی بر ارتقای سطح دانش، نگرش و رفتار افراد جامعه و تلاش در جهت ارائه راهکارهای علمی مبتنی بر دستاوردهای پژوهشی بومی کارآمد و به روز در حیطه های توانبخشی، سلامت و رفاه اجتماعی، سلامت روان و... جهت حل معضلات اجتماعی مبتلا به جامعه، کاهش مشکلات و آسیب های اجتماعی و تغییر رفتارها و الگوهای فرهنگی، مرکز انتشارات معاونت پژوهشی این دانشگاه مصمم است تا بانشر آثار پژوهشگران ایرانی و پویندگان راه علم ودانایی، درهرچه هموارتر ساختن مسیر و رفع موانع موجود برای دستیابی به این اهداف گام بردارد.

امیداست با عنایت ایزدمنان و هم اندیشی اهل قلم دراین راه پرفراز و نشیب موفق شویم.

ازآغاز دوران تدوین قوانین موضوعه درایران، نظام های حقوقی دیگر کشورها موردتوجه بوده وازسویی نیز مجموعه قوانین سازمانهای بین المللی و منطقه ای نیز تغییراتی درقوانین کشور درقبل از انقلاب وبعدا از انقلاب ایجاد کرد. باتوجه به تورم کیفری که درقوانین بعضی از کشورها نهادینه شد، اما درکشورمان این کار با تاخیر شروع شد؛ البته مجازاتهای جایگزین به معنای عدم به کارگیری زندان و سایر مجازاتهای مرسوم نیست بلکه شیوه ای برای کامل کردن مجازاتها و تنوع بخشی به آنها در جهت افزایش اختیارات قضات است.

به همین دلیل مولف به بررسی اسناد و تجربیات دیگر کشورها در زمینه ی قوانین، رویه ها و تدابیر فضایی پرداخته تا امکان بهره برداری بیشتری را دراین زمینه فراهم آورد.

فهرست عناوین

مقدمه

فصل اول

مجازات‌های جایگزین تجربه‌ی فرانسه :

- (بازداشت موقت، چگونگی اعمال بازداشت موقت، احتساب بازداشت موقت، جایگزین‌های بازداشت موقت، مجازات‌های محدود کننده‌ی حقوق و فعالیت‌های حرفه‌ای، اقدامات تأمینی، اقدام‌های تربیتی کودکان، اقدام‌های مربوط به معاندان به الکل خطرناک و ... کار عام المنفعه اطفال بزه‌کار و بزه‌دیده، اطفال و نوجوانان بزه‌دیده، آزادی مشروط، تعلیق مراقبتی، نقش بانک‌ها در پیش‌گیری از صدور چک بلامحل، وضعیت زندانها، خصوصی سازی زندانها ۲
- انگلستان (اصلاح روش‌ها، کار عام المنفعه، هیأت منصفه، تعلیق مراقبتی، آزادی مشروط نظام پرداخت جریمه، وضعیت و چگونگی اداره‌ی زندانها) (بخش خصوصی) ۸۷
- ایالات متحده‌ی آمریکا (تعلیق مراقبتی - نظارت مشدد - بازداشت موقت، وضعیت چگونگی اداره‌ی زندانها) (بخش خصوصی) ۱۱۱
- سوئد (تعلیق مراقبتی، وضعیت زندانها) ۱۲۳
- ژاپن (تعلیق مراقبتی، وضعیت زندانها) ۱۲۹
- روسیه (نظام زندانها و بازداشتگاهها) ۱۳۳
- آلمان ۱۳۹
- ایتالیا ۱۴۲
- زیمبابوه ۱۴۳
- کانادا (مرحله‌ی پیش از اجرای مجازات، مسیرهای جایگزین، تعلیق مراقبتی) ۱۴۹
- استرالیا (خصوصی سازی زندانها، تعلیق مراقبتی) ۱۵۲
- اسپانیا ۱۵۶
- سایر کشورها (سوئیس، نروژ، بلژیک، نیوزلند، امارات متحده‌ی عربی، تایلند، فنلاند، مجارستان، ایرلند (جنوبی، شمالی) بلاروس، اسکاتلند، فیلیپین، برزیل و هلند) ۱۵۷

فصل دوم

«مجازات‌های جایگزین در اسناد بین‌المللی»

- مقدمه: ۱۷۲
- ۱- اسناد و مدارک بین‌المللی (اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر سازمان ملل متحد، کنوانسیون اروپایی حمایت و پاسداری از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، اعلامیه‌ی اسلامی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون بین‌المللی حقوق کودکان، مقررات مصوب کنفرانس سازمان ملل متحد درباره‌ی حداقل رفتار با زندانیان به منظور مبارزه با جرم و چگونگی رفتار با زندانیان، اصول کلی برای حمایت از همه‌ی افرادی که به شکلی بازداشت یا زندانی شده‌اند، سایر معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی ۱۷۴
- ۲- سیاستها، قواعد و مقررات بین‌المللی ۱۸۹
- ۳- سازمان ملل متحد و مجازات جایگزین (تعلیق مراقبتی) ۱۹۲
- ۴- کار عام المنفعه و قواعد توکیو ۱۹۵
- ۵- تدابیر غیر بازداشتی ۱۹۷
- ۶- مقررات و اسناد بین‌المللی و منطقه‌ای (بازداشت موقت) (منع تبعیض، فرض برانست، دستگیری و بازداشت: موارد و محدودیت‌ها، تفهیم اتهام، حضور نزد مقام قضایی یا سایر مقامات صالح، مدت بازداشت موقت، دادرسی منصفانه، حق اعتراض، سایر حقوق، حقوق پیش‌بینی شده در قطعنامه‌ی نهایی پانزدهمین کنفره‌ی بین‌المللی حقوق جزا - انجمن بین‌المللی حقوق جزا) ۱۹۸
- ۷- جایگزین‌های مواد مخدر (تدابیر درمانی در مرحله محکومیت و مجازات تدابیر درمانی در مرحله‌ی اجرای مجازات حبس - درمان اعتیاد). ۲۰۹
- ۸- خصوصی‌سازی زندانها از منظر اسناد بین‌المللی ۲۱۴
- ۹- سازمانها و کنگره‌ها ۲۱۵
- منابع ۲۲۰

مقدمه:

هدف مهم از مطالعات و بررسی‌های تطبیقی کشف و استخراج و دستیابی به نتایج مثبت و تجربیات دیگر کشورهاست تا بدان واسطه نقاط ضعف و قوت خویش را دریافته و از تجربه دیگران بهره‌مند شویم. و نقاط قوت و نقاط ضعف را کاهش و امور مربوطه را ترمیم و کاستی‌های آنرا برطرف نماییم.

از آغاز دوران تدوین قوانین موضوعه در ایران نظامهای حقوقی دیگر کشورها بویژه نظام حقوقی فرانسه مورد توجه قانون‌گذاران ایران بود و از طرقی مجموعه‌ی قواعد سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای نیز تغییراتی در قوانین کشور در قبل از انقلاب و بعد از پیروزی انقلاب بوجود آورد. و تجربیات دیگر کشورها یا بصورت مستقیم و یا بطور غیر مستقیم از طریق اسناد بین‌المللی به حوزه قضایی کشورمان راه یافت. و از طریق تصویب قانون جنبه‌ی آمریت یافت و الزامات قضایی را بوجود آورد. از جانبی دیگر تدابیر قضایی نیز متأثر از این موضوع بوده است.

با تورم کیفری که در قوانین بعضی از کشورها پیش آمد موضوع مجازاتهای جایگزین نیز در معرض بحث قرار گرفت و در اکثر کشورها نهادینه شد. اما در کشورمان این موضوع با تأخیر جدی شروع شد و مجازاتهای جایگزین در قانون و رویه‌ها نهادینه نشده است این در حالی است که مجازاتهای جایگزین تک بعدی نیست بلکه ابعاد مراقبتی، سزادهی، اصلاح، درمان و شامل سازی اجتماعی مجرمین را دنبال می‌کند. و بار مالی چندانی ندارد این نوع مجازاتها از جنس محدودیت‌های اجتماعی و مجازاتهای بازدارنده هستند و نه محکومیت و کیفر. مجازاتهای جایگزین به معنای عدم به کارگیری زندان و سایر مجازاتهای مرسوم نیست بلکه شیوه‌ای برای کامل کردن مجازاتها و تنوع بخشی به آنها به منظور افزایش اختیارات قضات است.

در قوانین جزایی کشورمان بیش از هفتصد عنوان مجرمانه مجازات زندان پیش‌بینی شده است که حبس‌های سه تا شش ماه ۱۵/۶ درصد و حبس‌های شش ماه تا دو سال بیش از سی درصد آنهاست. بدین ترتیب جرمهایی که مجازات

قانونی آنها زیر شش ماه است بیش از نود درصد می باشد که این جرمها از نوع فنی و خرد است.

تنها همین موضوع موجب این خواهد بود که برای کاهش تورم کیفری به سمت مجازاتهای جایگزین حرکت کرده و شرایط لازم برای بهره گیری از قوانین، تدابیر و رویه های دیگر کشورها بعمل آوریم .

همانطور که گفته شد امکان بهره گیری از مفاد قوانین بین المللی و کشورها نیز متفاوت است مثلاً رویه ی کشورها در اعمال تعلیق مراقبتی از لحاظ اهمیت و طبع مجازات میان جرایم از نظر شدت و ضعف متفاوت است مثلاً در کشورهای سوئد و انگلستان جرایم مهم مشمول تعلیق مراقبتی نیستند و حتی در سوئد وضع جرایم کم اهمیت نیز به همین ترتیب است و تنها جرایم متوسط موضوع تعلیق مراقبتی قرار می گیرند.

لذا با توجه به توضیحات فوق مناسب آمد که به بررسی مختصر اسناد و تجربیات دیگر کشورها در زمینه ی قوانین، رویه ها و تدابیر قضایی پرداخته تا امکان بهره گیری نسبی در این زمینه بیشتر فراهم گردد.

محمدعلی طالبی